

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Ἡ φιλολογικὴ κίνησις παρ' ἡμῖν: Ἐν ἀθηναϊκῷ μυθιστόρημα. ὑπὸ Μιχαὴλ Μητσάκη. — Τὸ Μπαί-
ροτ (ἐκ τοῦ ἡμερολογίου μου), ὑπὸ Δ. Ἡλιοπού-
λου. — Φυγή, ὑπὸ Κατοῦλου Μανδῆς. — Ἡ Φρεα-
τὺς (θεριναὶ ἀναμνήσεις), ὑπὸ Θ. Βελλιανίτου. —
Ἀλφόνσου Δωδέ: Νουμάς Ρουμεστάν (μυθιστόρη-
μα) συνέχεια, μετάφρασις Κ. Ι. Πρασᾶ. — Τὸ πο-
τάμι τοῦ Χάρου (ποίημα) ὑπὸ Δ. Ι. Μάργαρη. — Εἰ-
κόνας: Νεοσοφί. Ὁ Μέγας δούξ. — Ὁ Τραγουδι-
στὴς (ποίημα), ὑπὸ Δ. Ταχοπούλου. — Διάφορα Πε-
ρίεργα. — Δίημος εἴματα. — Εὐτράπελα. — Στιγμαὶ
τέρψεως. — Γράμματα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ ἱατρός Κῶχ — Ὁ στρατιωτικὸς ἱατρός Προῦλ,
γαμβρὸς τοῦ Κῶχ, κἀμὼν ἐνέσεις διὰ τῆς Κωχι-
νης — Ὁ μέγας δούξ — Οἱ νεοσοφί. (Καλλιτεχνία.
Αντίγραφον τῆς εἰκόνης τοῦ Blame-Siebert.)

Ἡ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΠΑΡ' ἩΜΙΝ

ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΚΩΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Κ. Γρηγόριος Δ. Ξενόπουλος εἶνε
ῥακύνθος νεανίας, καταγινόμενος
εἰς τὰ γράμματα. Ἰδιαιτέρως φαίνε-
ται διατεθειμένος νὰ καλλιεργήσῃ τὸ διή-
γημα καὶ τὸ μυθιστόρημα. Ἀφ' ἱκανοῦ
ἥδη γράφει πολλοῦ, ἐδημοσίευσεν δὲ
καὶ δύο-τρία ἐκτενῆ καὶ αὐτοτελῆ ἔργα,
περὶ ὧν ἔγινε κάποιος λόγος. Ἡμεῖς αὐ-
τοί, εἰς ἀθηναϊκὸν τι φυλλὸν ἐκλιπόν, τὴν
«Φιλολογικὴν (δῆθεν) Ἀκρόπολιν», ὠμιλή-
σαμεν ἄλλοτε περὶ ἐνὸς αὐτῶν, τοῦ «Ἀν-
θρώπου τοῦ Κόσμου», καὶ ὅχι δυσμενῶς.
Τὸ βιβλίον δὲν ἤξιζε τὸν κόπον. Ὡς ὑπό-
θεσις ἦτον αὐτόχρημος τερατώδης καὶ τ'
ἄλλα ἐν αὐτῷ προσόντα δὲν ἦσαν ἀρκετὰ
νὰ τὴν ἐξαγνίσουν. Ἀλλὰ τὰ ἔως τότε
γοσθέντα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως (δικαιολο-
γημένως ἄλλως τὸ ἀφοῦ ἤρχισεν νεώτατος)
ἦσαν ὅλως παιδαριώδη, καὶ ὁ «Ἀνθρω-
πος τοῦ Κόσμου» ἐσημείωνε κάποιαν πρόο-
δον. Ἐκτοτε ὁ νέος δὲν πολυηκούσθη οὔτε
μεταξὺ τῶν δημοσιογραφικῶν κύκλων μας
ἀκόμη, ὅτε πρό τινας ἀνεβάνη δημοσι-
εῖων δύο συγχρόνως διηγηματικὰ ἔργα,
τὴν «Μητρυῖαν» ἐν τῇ «Ἐστία» καὶ ἔπει-
τα εἰς κομψὸν φυλλάδιον, καὶ ἄλλο πολὺ
μακρότερον κατὰ τεύχη, τὸν «Νικόλαν Σι-
γαλὸν» ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα. Πρὶν
προχωρήσωμεν, σπεύδομεν νὰ δηλώσω-
μεν ὅτι περὶ τοῦ τελευταίου τούτου θὰ
ὁμιλήσωμεν κυρίως, καὶ τοῦτο διὰ μόνον
τὸν λόγον ὅτι χαρακτηρίζεται ὡς ἀθηναϊ-
κόν. Ἡ «Μητρυῖα» φέρει ἀπλῶς τὸν τί-
τλον «διήγημα». Καὶ εἶνε πράγματι διή-
γημα, ἀρκετὰ καλογραμμένον, μὴ ἔχον
ὅμως τὴν ἀξίωσιν ἢ ὅτι περιγράφει μίαν
περιπέτειαν συμβᾶσαν εἰς εὐαίσθητον ἑ-
φηβον, ἀγαπῶντα κόρην τινά, ἣν ἐπίσης
ἀγαπᾷ καὶ νυμφεύεται τέλος ὁ πατὴρ του,
τὰς ὁδύνας δὲ ὑφίσταται ἐκ τούτου ὁ ἄν-
θρωπίσκος, καὶ τὴν θυσίαν τοῦ αἰσθημα-

τός του εἰς τὸ κάτω τῆς γραφῆς, ὡς καὶ
τῆς ὁμοίως ἀγαπῶσας αὐτὸν μητρυῖας,
χάριν τοῦ καθήκοντος. Ἡ ὑπόθεσις εἶνε
κοινοτάτη, τὰ ἐν αὐτῷ συμβαίνοντα ἀτε-
χνότατα καὶ ἀψύχια, ἡ ψυχολογία σαθρά,
αἱ σκηναὶ ἀνόητοι, οἱ χαρακτῆρες ψευ-
δεῖς, ἀλλ' ὅλα βεβαίως ἡμπορεῖ νὰ συγχω-
ρηθῶν εἰς τὸ δοκίμιον, χάριν τῆς μικρᾶς
ἐπιτηδεότητος ἣν φαίνεται ὁ γράψας ἔ-
χων εἰς τὸν χειρισμὸν τοῦ κονδυλοφόρου.
Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὸ
δεύτερον τῶν ἔργων. Πρῶτον, εἶνε ἐκτε-
νέστερον πολὺ, τέλειον πράγματι μυθι-
στόρημα τὸν ὅγκον. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου,
τιτοφορεῖται καὶ «ἀθηναϊκόν», ἀδέρφια
μου! Καὶ ἐννοεῖτε καθ' ὅλα τὴν σημα-
σίαν τῆς ἀξιώσεως, παρακαλῶ; Τὴν ἐν-
νόησεν ἄραγε καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς;
Ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα, μυθιστόρημα δη-
λαδὴ κοινωνικόν, μυθιστόρημα ἠθογρα-
φικόν, μυθιστόρημα ἐπιβαλλόμενον νὰ
ἐκθέσῃ καὶ νὰ περιγράψῃ συμβάντα, εἰ-
κόνας, σκηνάς, τύπους τῆς ζωῆς τῶν συγ-
χρόνων Ἀθηνῶν, νὰ ζωγραφίσῃ ἐν ἡ πολ-
λὰ μέρη τῆς ὕψους αὐτῶν, νὰ χαρακτη-
ρίσῃ τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτῶν ὑπὸ ταύτην
ἢ ὑπ' ἐκείνην τῶν ἐκφάνσεων αὐτοῦ. Τὸ
πρᾶγμα εἶνε σπουδαῖον. Ὁ μυθιστόρημα
αὐτὸ καθ' αὐτό, ἀλλὰ πρὸ πάντων κ' ἐ-
ξαιρετὸς τὸ ἠθογραφικόν, δὲν δύναται
νὰ παραχθῇ καὶ νὰ ἀκμάσῃ παρὰ εἰς κοι-
νωνίας-συμπαγεῖς καὶ προηγμένας, εἰς
πρωτογενεῖς καὶ ἀσυμπλήτους δὲν εἶνε
ἐκ τῶν φιλολογικῶν εἰδῶν ἅτινα εὐδοκι-
μοῦν οὔτε κἀν παράγονται. Τώρα, Ἑλλάς,
ἐλληνικὴ κοινωνία, ἐλληνικὸν πνεῦμα,
ἐλληνικὰ ἦθη, δὲν ἔπαυσαν ὑπάρχοντα
ποτέ, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σή-
μερον, ἀκόμη καὶ ὅταν ἔπιττοσθον ὑπὸ
τῶν Ρωμαίων τὴν πυγμὴν, ἢ ἐκυλίστο
ἐντὸς τοῦ βυζαντινοῦ χάους, ἢ ἐφαίνον-
το καταδαρασθούμενα ὑπὸ τὴν θύελλαν
τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ἢ παρεσκεύα-
ζον ἐν τῇ σκιά τῆς τουρκικῆς δουλείας
τὴν δημιουργίαν τοῦ ἐλευθέρου μέλλον-
τος. Ἀλλ' ἡ ἐν ἐλευθερίᾳ αὐθιγὰ ἐξέλιξις
τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας
ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐποχῇ δὲν ἤρχισεν ἢ ἀπὸ
ἡμίσεως αἰῶνος, ἀσυμπαγὴς ἐστὶ καὶ ἀνω-
μαλοτάτη, οὔτε πολιτισμένη οὔτε βάρ-
βαρος, εὐρισκομένη εἰς τὸ μεταίχμιον τῆς
ἐν τῷ σκότει δημοουργίας τῆς χθὲς καὶ
τῆς ἐν πληρεῖ φωτὶ ἀναλάμψεως τῆς αὔ-
ριον, ἀσυμπλήρωτος καὶ κολοβομένη, μὲ
τὴν φυλὴν κατὰ τὸ ἥμισυ ἔτι ἀνεξάρτη-
τον καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ δούλῳ. Συγγρα-
φεὺς λοιπὸν ἐρχόμενος εἰς τὸ μέσον σή-
μερον μὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ μᾶς προβάλῃ
ἠθογραφικὰς εἰκόνας τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς
κοινωνίας αὐτῆς πρέπει ἐξάπαντος νὰ ἐλ-
κύνῃ ὅλων μας τὴν σὺν τονον προσοχὴν, διότι
τίποτε ὀλιγώτερον δὲν εἶνε ὁ σκοπὸς του,
ἔστω καὶ ἀσυνειδήτως, ἢ νὰ μᾶς παρα-
στήσῃ διὰ τῆς εἰκονισμοῦ τοῦ παρόντος,
λεληθότως καὶ σιωπηλῶς, καὶ τοῦ παρελ-
θόντος ἅμα τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ζωὴν,
καὶ τοῦ μέλλοντος τὸ κρυπτόμενον μυ-
στήριον νὰ μᾶς ὑποδείξῃ. Προπάντων
δὲ «ἐν προσοχῇ ἡμῶν πρέπει νὰ ἐλ-
κύνῃ ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὅταν ὡς πεδίων
καὶ ἀντικείμενον τῆς ἐργασίας του ἐκλέ-
γῃ τὸ μᾶλλον χαρακτηριστικὸν σημεῖον

παντὸς ἔθνους καὶ πάσης κοινωνίας, τὴν
πρωτεύουσάν του. Τὴν πρωτεύουσάν τοῦ
συγχρόνου ἑλληνισμοῦ τὴν λοιπὴν νὰ
λαμβάνῃ ὡς ἀντικείμενον τῶν ἔργων του
ὁ κ. Ξενόπουλος. Ἄν δὲν τὰ ἐχαρακτή-
ριζεν ὡς ἠθογραφικὰ τῶν συγχρόνων Ἀ-
θηνῶν, δὲν θὰ ὠμιλοῦσαμεν διόλου δι' αὐ-
τά. Μυθιστορήματα ἀπλᾶ ἡμπορεῖ νὰ
γράψῃ ὅποιος θέλει. Ἀλλ' ὅταν ἔχη τοι-
αύτας ἀξιώσεις, ἐξ ἀνάγκης ἐπιβάλλεται
εἰς τὸ ἐνδιαφέρον καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν ἡ-
μῶν.

Υπάρχει ὅμως καὶ ἄλλος λόγος, ὅχι ὀλι-
γώτερον σπουδαῖος, ἢ νεότης τοῦ συγγρα-
φέως. Εἰς τὸν τόπον μας καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν
μας, τὸ κοινὸν δὲν φαίνεται νὰ προσέχῃ
καὶ πόρα πολὺ εἰς τοὺς νέους. Ἐγκαλᾷ,
καὶ εἰς τί προσέχει! Κ' ἐν τούτοις, εἰς τὰς
νεοπαγεῖς ἀκριτῶς χώρας, εἰς τὰς ἀρτι-
στάτους κοινωνίας, ὅλη ἡ προσοχὴ ἐπρε-
πεν εἰς αὐτοὺς νὰ δίδεται. Ἀπὸ πάντα
νέον λαόν, ὅστις τόρα ἀνοίγει τὰ ὄμματα
του εἰς τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ, (καὶ εἰς
αὐτὴν τὴν θέσιν παρ' ὅλην τὴν ἀρχαιότη-
τα τῆς φυλῆς μας εὐρισκόμεθα), ὁ κόσμος
περιμένει νὰ ἰδῇ καὶ νὰ ἀκούσῃ νέα
πράγματα. Τὰ νέα πράγματα λοιπὸν αὐ-
τά, οἱ νέοι τοῦ τόπου αὐτοῦ θὰ τὰ εἰ-
ποῦν. Τὸ μυστήριον τῆς τελείας πολι-
τικῆς δημοουργίας καὶ ἀποκαταστάσε-
ως τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν μι-
κρὰν κεφαλὴν κανενὸς βρέφους ὅπερ γεν-
νᾶται τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὑπὸ τὴν σκιάν
τῆς Ἀκροπόλεως ἢ ἐντὸς τῶν δαδῶν τῆς
Ἀκαρνανίας μετὰ τῶν ἀπορρώγων βρά-
χων τῆς Μάνης εὐρίσκεται κρυμμένον.
Τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν ζωῆς ἡ ὀριστικὴ
ῥησις πρὸς τὴν ὁδὸν ἣν μέλλει νὰ λάβῃ
εἰς τοὺς τρυφεροὺς βραχίονας τῶν παιδα-
ριῶν ἅτινα ἐξέρχονται θορυβοῦντα κατὰ
τὴν ὥραν τῆς δεξιᾶς ἀπὸ τὰ σχολεῖα τοῦ
Πειραιῶς ἢ τῆς Κερκύρας ἢ τῶν Πατρῶν
ἢ τῆς Ζακύνθου ἀπέκειται. Καὶ τὴν πρῶ-
την λέξιν ἣν θὰ εἰπῇ πρὸς τὴν ἀνθρωπό-
τητα τὸ ἀναγεννώμενον νέον ἑλληνικὸν
πνεῦμα τὰ μόλις ψελλίζοντα κατὰ τὴν
ὥραν αὐτὴν χεῖρ ἔχον ἀρθρώσουσιν. Ἰδιαι-
τέρως, κάθε βιβλίον νέου συγγραφέως, δι' ἡ-
μᾶς οἱ ὅποιοι πολιτικῶς καὶ κοινωνικῶς
ἠρχίσασιν ἴσως κάπως νὰ ζῶμεν, πνευμα-
τικῶς ὁμῶς μόλις τόρα δοκιμάζομεν, ἔπρεπε
νὰ προκαλῇ γενικὴν συγκίνησιν. Διαση-
μώτατος ξένος συγγραφεὺς, νὰ τί λέγει
διὰ τὰ βιβλία τῶν νέων: «Κάθε βιβλίον
νέου ἀνθρώπου εἶνε καὶ μία παρθενία. Ἐ-
γώ, σχεδὸν πάντοτε, πρὶν κόψω τὰ φύλλα,
καταλαμβάνομαι ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τοῦ
ἀγνώστου. Ἡ ἐντύπωσις ἣν μοῦ προξενεῖ
εἶνε ἀνάλογος μ' ἐκείνην τοῦ αἰσθανόμε-
θα πολλάκις εἰς τὸν ὁρόμον, ὅταν βλέπω-
μεν νὰ περνᾷ ἑξαφ' ἀπ' ἐμπρός μας καμμία
σκεπασμένη διαβάτις. Δὲν γνωρίζεις ποῖα
εἶνε, δὲν ἐπρόφθασες νὰ διακρίνῃς τὸ
πρόσωπόν της, δὲν ἤξεύρεις ἂν εἶνε εὐ-
μορφὴ ἢ ὀσχημὴ. Καὶ ἐντούτοις ἡ καρδιά
σου πάλλει, ἡ διάφασίς της σ' ἐσυγκίνη-
σε, τὴν ἀκολουθεῖς. Ἀχ καὶ νὰ ἦτον ἐκεῖ-
νη ποῦ περιμένεις! Ἀχ καὶ μέγα εἰς τὸν
τόμον αὐτὸν νὰ ἀντιχοῦσεν ἡ πρώτη
κραυγὴ ἐνὸς μεγάλου ταλάντου! Ἡ πε-
ρισσότερες φορές, ἢ διαβάτις δὲν εἶνε βέ-